
КРИТИКА ТА БІБЛІОГРАФІЯ
КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ
CRITIQUE AND BIBLIOGRAPHY

**ГАРМОНІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
В ПИТАННЯХ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
З МІЖНАРОДНИМ ПРАВОМ**

З урахуванням глибинних економічних процесів, що відбуваються у світовому просторі сьогодні, а якщо бути точнішим – тих світових кризових явищ, які спіткали економіку майже всіх країн світу, стає дедалі яснішим, що з огляду на ситуацію, яка склалася, навантаження на природне середовище буде збільшено, а природоохоронні зусилля потребують, з одного боку, чіткої міжнародно-правової регламентації, а з іншого – ефективної управлінської роботи компетентних органів конкретних держав щодо узгодження й реалізації міжнародної та національної нормативної бази. Це актуалізує предмет наукового дослідження, висвітленого в монографії В.М. Комарницького*.

Як зазначає дослідник, гармонізація екологічного законодавства в питаннях природокористування з міжнародним правом повинна здійснюватися шляхом включення приписів міжнародних актів безпосередньо до законів? прийняття в руслі принципів, положень міжнародних угод нових законів; розроблення Кабінетом Міністрів України та іншими органами виконавчої влади нормативно-правових актів, які визначають заходи з реалізації узятих Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері; посилення відповідальності за порушення вимог щодо охорони довкілля, використання природних ресурсів, передбачених міжнародними угодами; розроблення державних програм з урахуванням вимог міжнародних угод, у тому числі з питань природокористування, його впорядкування в умовах правового режиму природних територій та об'єктів, що особливо охороняються. Немає сумніву, що ці способи гармонізації екологічного законодавства з міжнародним правом будуть застосовуватися й надалі. Вибір конкретного способу залежить від розвитку певного напрямку національного екологічного законодавства та від особливостей міжнародних зобов'язань України, які вимагають у кожному випадку здійснення певного набору заходів організаційного, економічного, правового та іншого характеру.

При цьому науковцем підкреслюється, що якраз системність, комплексність, цілеспрямованість, наступність в управлінських діях (тим паче в умовах світової економічної кризи, наявності глобальних екологічних проблем, які вже неможливо вирішити в межах функціонування окремих держав, навіть наймогутніших) є вкрай необхідними домінантами, які визначають стратегію й тактику уп-

---

* *Комарницький В. М.* Право спеціального природокористування : [монограф.] / В. М. Комарницький ; [відп. ред Н.Р. Малишева] ; МВС України Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – 424 с.

равління (внутрішньодержавного й координуючого міждержавного) у боротьбі з екологічними проблемами.

У роботі доводиться, що для забезпечення цілісного сприйняття системи органів державного управління найбільш придатною є класифікація відповідних органів на органи загальної компетенції, для яких повноваження з питань спеціального природокористування є лише складовими загальних повноважень щодо вирішення питань економічного й соціального розвитку країни; органи, спеціальної компетенції, для яких забезпечення реалізації державної політики в галузі спеціального природокористування є єдиним або одним із провідних завдань; інші органи виконавчої влади, які питання природокористування вирішують у контексті своїх завдань щодо реалізації державної політики в окремих галузях економіки чи сферах управління.

У монографії порушується також важливе питання й намічаються конкретні кроки до подолання розбіжностей (особливо в умовах глобальної економічної кризи й соціальної напруги в державі) і конфліктів інтересів в екологічній сфері, зокрема в питаннях спеціального природокористування, які виникають між різними державними органами в процесі реалізації ними своїх владних управлінських повноважень, особливо на стадіях реорганізації, їх перерозподілу.

Дослідження дозволило виявити слабкі місця в законодавчому регулюванні формування та використання фондів охорони навколишнього природного середовища, яке сьогодні не забезпечує належним чином здійснення в цій сфері ефективної фінансової політики. Тому в роботі підтримуються ініціативи щодо розроблення закону про Національний екологічний фонд.

Робиться важливий у практичному плані висновок, що контроль у сфері екологічних відносин, зокрема у сфері спеціального природокористування, спрямований на забезпечення раціонального, бережливого використання природних ресурсів, запобігання деградації природного середовища внаслідок знищення його ресурсної складової, на узгодження економічних та екологічних інтересів суспільства. Він є також засобом отримання інформації про суб'єктів природокористування та, без сумніву, відіграє важливу роль у підвищенні відповідальності суб'єктів спеціального природокористування за свої дії.

У роботі доречно доводиться, що до правових форм контролю в цій сфері, які мають запобіжний характер, слід віднести: погодження матеріалів документів, що подаються до спеціально уповноважених органів для вирішення питання про надання спеціального дозволу на використання природних ресурсів; екологічну експертизу; екологічний аудит, моніторинг довкілля.

Дослідження дозволило дійти висновку про потребу в подальшому вдосконаленні законодавства про контроль у цій сфері, у якому переважають підзаконні акти. Зокрема, має бути передбачено розроблення закону про екологічний контроль, прийняття Кабінетом Міністрів України відповідно до цього закону положень про контроль у певних сферах природокористування, визначено основний склад центральних органів виконавчої влади, що залучені до екологічного контролю загалом і контролю в окремих сферах природокористування.

Підкреслюється важлива роль державного примусу в забезпеченні законності в цій сфері. Стосовно природокористування він виявляється як засоби й способи, що застосовуються з метою: 1) профілактики та зупинення діяльності,

яка не відповідає умовам спеціального природокористування, несе загрозу заподіяння шкоди довкіллю; 2) покарання осіб, винних у порушенні законодавства з питань спеціального природокористування.

У роботі доводиться необхідність законодавчої регламентації складів адміністративних правопорушень у розгляданій сфері. Зокрема, аналіз Кодексу України про адміністративні правопорушення свідчить про безсистемність визначення в ньому складів правопорушень у сфері використання окремих природних ресурсів, що виявляється в різниці в їх структурі й змісті та в загальній невпорядкованості формування складів правопорушень, а також про наявність недоліків у визначенні системи адміністративних санкцій (стягнень) у сфері природокористування.

Звертається увага на необхідність удосконалення законодавчого врегулювання кримінальної відповідальності у сфері природокористування, охорони довкілля. Так, у відповідних статтях Кримінального кодексу України варто було б навести основні ознаки тяжких наслідків, істотної шкоди при визначенні складів злочинів у сфері природокористування й охорони довкілля. Є потреба в розробленні та прийнятті закону про відшкодування екологічної шкоди, який має систематизувати розгалужене законодавство з питань відшкодування шкоди, яка заподіюється природним ресурсам і довкіллю загалом.

У цілому складається враження щодо важливої практичної ролі монографії, яка рецензується. Представлені у монографії найгостріші аспекти можуть бути визнані як піонерські, мають неабияку наукову новизну. Її широка апробація дає право рекомендувати дану наукову працю до більш об'ємного тиражування, з можливістю перекладу на російську та англійську мови. Це дозволить більшому загалу корисно використовувати високонауковий матеріал з права спеціалізованого природокористування в теоретичній, методичній і практичній площині не тільки в Україні, а й в інших країнах світу.